

ITINERARI MODERNISTA DE JUJOL A SANT JOAN DESPÍ

QUADERN DE TREBALL

Nom: _____

Grup: _____ Data: _____

Ensenyament
Secundari
Obligatori

Introducció

Josep Maria Jujol i Gibert va néixer a Tarragona el 16 de setembre de 1879 a l'edifici de l'escola primària on vivia la seva família i en la qual el seu pare feia de mestre. Va viure-hi fins l'any 1888, any que, a causa d'un canvi de destí del seu pare, van traslladar-se a la que encara era llavors la vila de Gràcia, annexionada poc després a la ciutat de Barcelona. La relació de l'arquitecte amb aquestes dues comarques es mantindria al llarg de tota la seva vida.

L'any 1896 va iniciar els estudis universitaris de Ciències i a partir del 1901 els d'arquitectura.

A partir de l'any 1906 i fins el 1913, Jujol col·laborarà amb Gaudí de forma important en molts projectes entre els quals cal destacar els que ressenyem a continuació: la casa Batlló (ceràmica de la façana), la casa Milà "La Pedrera" (disseny de la majoria de les baranes de ferro i dels mobles de la planta noble); el Parc Güell (disseny del banc i de les rosasses de la sala hipòstila, tot fet de trencadís de ceràmica). La imaginació emprada en tot plegat ja ens dóna traces de la vàlua d'aquest artista complet que va ser Jujol. Les seves intervencions en l'obra gaudiniana sovint han passat massa desapercebudes i la seva figura ha quedat eclipsada per la d'Antoni Gaudí.

La relació de Jujol amb Sant Joan Despí s'inicia arrel d'una proposta que li va fer una tieta seva, Josefa Romeu i Grau, propietària d'un terreny a l'esmentada vila on volia construir-hi una residència d'estiueig. A començaments del segle XX Sant Joan Despí era un poble agrícola on els barcelonins benestants anaven a estiuejar. Era l'any 1913 i encara col·laborava amb Gaudí.

A partir de l'any 1926 seria nomenat arquitecte municipal de la vila, càrrec que mantindria sempre, simultaniejant-lo amb d'altres ocupacions, sobretot donant classes de dibuix i arquitectura.

Jujol va morir l'1 de maig de 1949 a Barcelona, a la Rambla de Catalunya, on va viure des que es va casar amb la seva cosina Teresa Gibert el 1927.

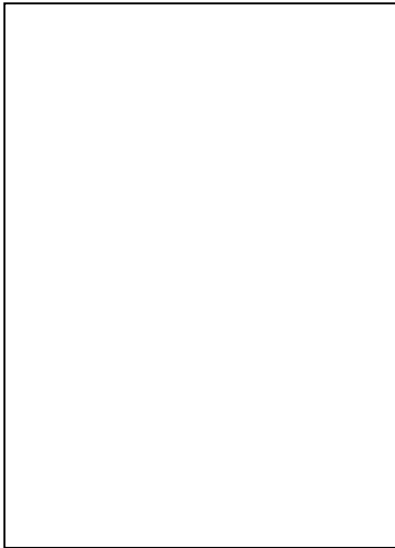
*Josep. ma. Jujol
architectus*

Itinerari urbà

Punt d'observació 1: TORRE DE LA CREU

☞ *Estàs situat a l'inici de l'itinerari. Observa primer la Torre des del jardinet que hi ha al davant. Finalment, tot i acostant-te a la tanca de l'edifici, observaràs amb més detall el treball de ferro forjat de la mateixa.*

📖 Aquesta va ser la primera obra realitzada per Jujol a Sant Joan Despí, per encàrrec de la seva tieta. L'edifici consta de **planta baixa, pis** i coberta amb **golfes**. L'estructura la componen figures geomètriques de diferent gruix interseccionades que donen al conjunt una sensació de moviment, accentuada per la sinuositat de les cúpules. Les dos més petites contenen les escales interiors a banda i banda d'un eix transversal que divideix l'edifici, el qual estava projectat per a ser dues vivendes independents, transformades ara en una.

Les cúpules estaven revestides inicialment de trossets de vidre que en deteriorar-se van ser substituïts per **trencadís de ceràmica** per Tecla Jujol, la filla de l'arquitecte.

Activitats

✎ *Quins cossos geomètrics observes que configuren l'estructura? Quants en comptes? -l'esquema de la planta de la pàgina següent pot ajudar-te -*

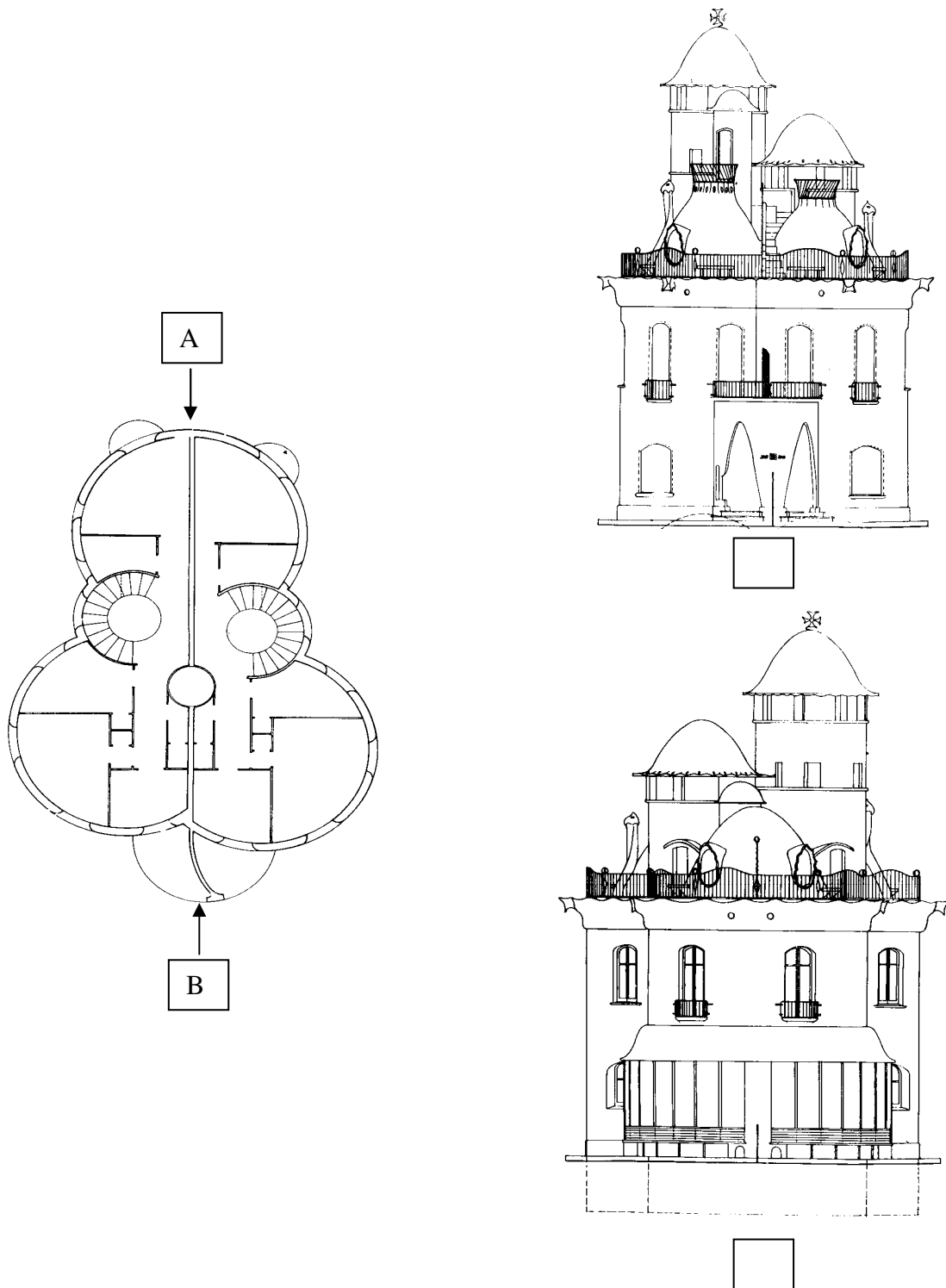
✎ *Per què creus que s'anomena Torre de la Creu?*

✎ *Predomina la corba o la recta a l'edifici? Quina intenció creus que tenia l'arquitecte amb aquest predomini?*

✎ *Fixant-te en les cúpules, quines lletres hi observes fetes de trossets de ceràmica de diferent color que la resta? Què volen representar les corbatures de color acabades amb punxa a les mateixes cúpules?*

✎ Aquí tens, a la dreta, dos perfils de la Torre vista des de dos llocs diferents i a l'esquerra la planta de l'edifici (vist des de dalt). Relaciona cada dibuix de la dreta amb al plànol que representa la planta posant la lletra que correspongui tenint en compte el mateix punt o lloc de visió.

✎ La silueta de l'esquerra a quin animal et recorda, vist des de dalt ?

Indica en quins llocs l'arquitecte ha treballat amb:

<i>Ferro Forjat</i>

<i>Trencadís de ceràmica</i>

 Al pòrtic d'entrada, quines dues inscripcions hi pots veure?. Copia-les i explica el seu significat:

 Acosta't, ara, a la tanca de l'edifici.

 Tens, a l'esquerra, un bon exemple de com les arts aplicades van ser incorporades pels modernistes a la majoria de les seves obres; és a dir, que el treball de forjadors, vitrallers, moblistes, ceramistes i d'altres artesans formava part de manera intrínseca amb el plantejament estructural arquitectònic de tota obra; és **l'art total** i Jujol, més que no pas d'altres, participa d'aquests plantejaments de tal manera que, més d'una vegada, ell mateix havia forjat o bé havia agafat el ribot per polir

detalls d'algun moble. Si tenia especial talent pel dibuix i la pintura, no desmereixia altres oficis.

Jujol, doncs, es relacionà amb diversos professionals del mateix municipi per dur a terme les seves obres; **Josep Oliver** és l'autor de la tanca que veus i d'altres treballs que veuràs al llarg de l'itinerari. Els dissenys, però, els marcava sempre l'arquitecte.

 Com pots veure hi predominen estructures corbades. En què creus que poden estar inspirats els fragments més grans de ferro de la part central de la tanca?

motius animals

motius geomètrics

motius vegetals

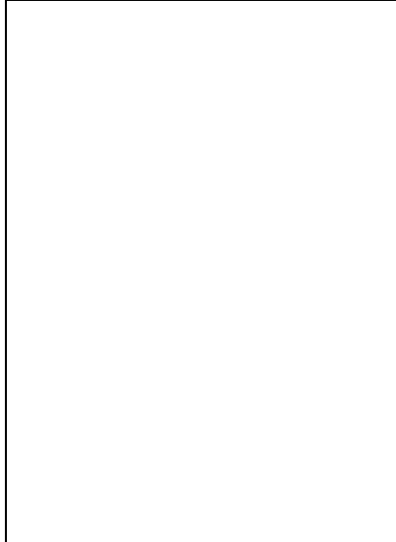
<p> La Torre de la Creu ben aviat va ser anomenada per la gent de Sant Joan Despí com a "Torre dels Ous". A partir de la construcció d'aquesta primera en Jujol seria conegut i valorat per molta gent de la vila i li encarregarien la renovació de moltes masies o cases.</p>

Punt d'observació 2 : Porta de la casa del manyà JOSEP OLIVER

☞ *Baixa pel Passeig de Canalies fins al proper carrer que és el de Francesc Macià; segueix recte tot travessant el Passeig del Canal i un cop arribis a la confluència dels carrers de Rius i Tauler i de Les Torres, tomba a la dreta i vés carrer enllà fins el número 12.*

📖 Estàs davant de la casa del manyà-forjador, **Josep Oliver**, que més va treballar amb en Jujol; has vist un exemple del seu treball a la tanca de la Torre de la Creu i en veuràs més a l'església i a Can Negre. Aquí, a la porta de casa seva, veus un treball de **fili-grana** molt notable fet amb ferro forjat.

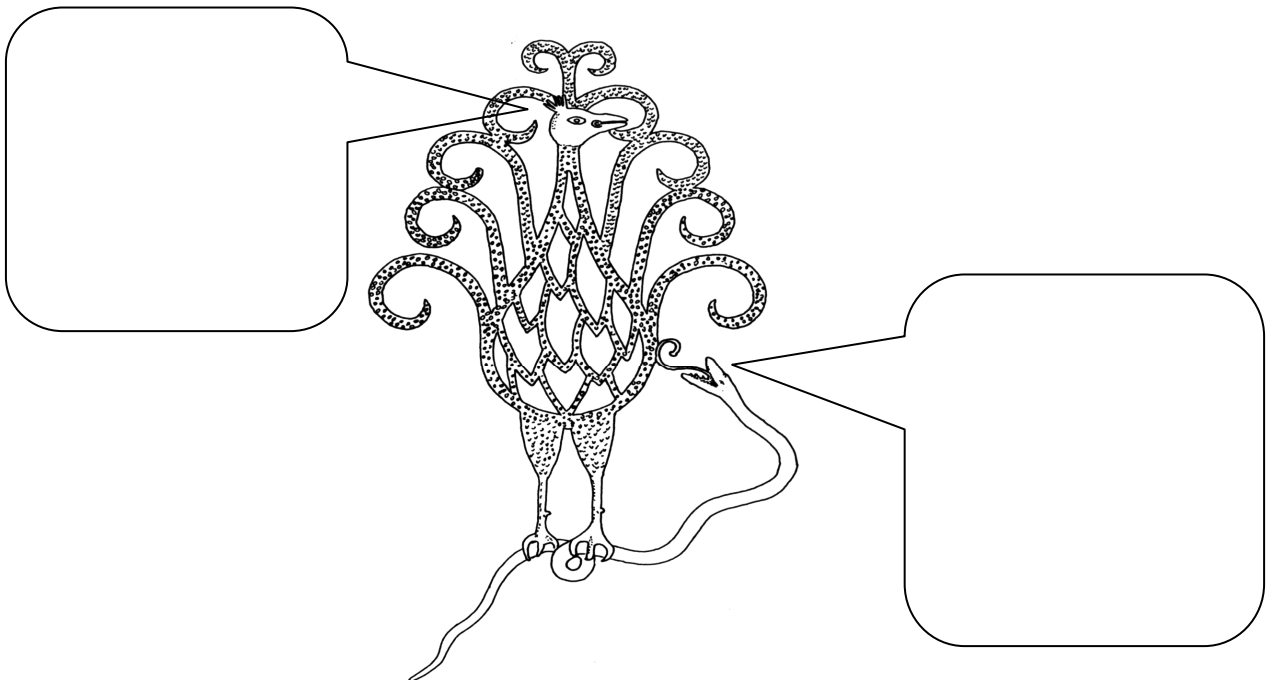
Activitats

✎ *Què et sembla el treball de ferro forjat? Creus que actualment es treballa d'aquesta manera?*

✎ *Escriu el segon cognom del manyà i els anys del seu naixement i mort*

✎ *Quins elements hi veus ?*

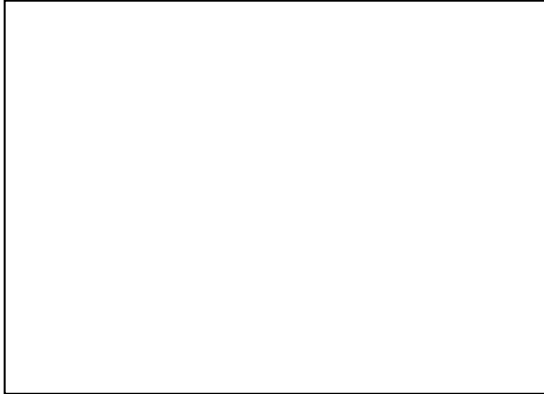
✎ *Inventat un diàleg entre els dos animals:*

Punt d'observació 3 : TORRE JUJOL

☞ *Segueix el carrer de les Torres avall fins a la cruïlla amb el carrer Jacint Verdaguer; tomba a l'esquerra i segueix carrer Jacint Verdaguer avall fins al número 31; estàs davant la **Torre Jujol**.*

📖 Jujol va ser el promotor i redactor del projecte signat i presentat a l'Ajuntament a mitjans de 1932 (recordem que des de feia sis anys era l'arquitecte municipal de Sant Joan Despí); ell era també el propietari del terreny.

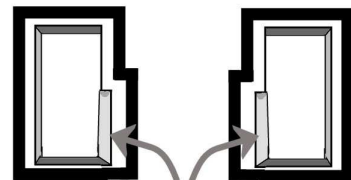
L'edifici presenta planta rectangular al mig de la qual hi neix un mòdul que el divideix en dos habitatges simètrics formant dues L unides; un mòdul que sobresurt i dos patis a banda i banda completen el conjunt. Emmarcant les finestres inferiors hi observem **esgrafiats** més elaborats que en altres parts de la casa, on també apareixen. Les reixes del jardí són de fusta, fet no massa habitual.

tres inferiors hi observem **esgrafiats** més elaborats que en altres parts de la casa, on també apareixen. Les reixes del jardí són de fusta, fet no massa habitual.

Activitats

✎ *Fixa't en les finestres del pis superior. On estan situades? Quina funcionalitat creus que tenen?*

✎ *Fixa't ara en les finestres del cos central a la planta baixa que uneix les dues vivendes. Quina funcionalitat creus que té l'obertura escapçada?*

Finestres
escapçades

✎ *De quin color són els esgrafiats?*

✎ *A la llinda de la porta d'accés a la casa hi apareix una inscripció. Copia-la. Què vol dir?. Per què creus que l'arquitecte la va posar?*

📖 Observa també amb la cornisa feta maons que sobresurten format una estructura anomenada "**tortugada**"

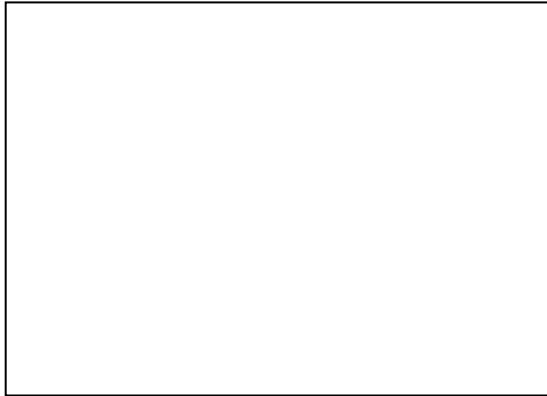

PUNT D'OBSERVACIÓ 4 : Torre Serra-Xaus

☞ *Sense moure't del lloc observa la casa n° 29.*

📖 **Serra-Xaus** era el propietari del terreny així com el promotor-constructor de la seva torre, ja que era el constructor local més important de Sant Joan Despí. Jujol col.laboraria en moltes més ocasions amb ell.

Construïda l'any 1921, la torre presenta **so-terrani, planta baixa i pis superior** que es comuniquen mitjançant una escala interior i és de forma més aviat irregular per bé que hi domina el rectangle. La decoració pictòrica és a base de **sanefes**, sota el ràfec i esgrafiats amb motius florals i animals en altres parts de la façana.

Val a dir que la torre era inicialment una sola vivenda que s'ha dividit en dues. Just al contrari que la Torre de la Creu.

Activitats

✎ *Quin element constructiu destaca a la casa? Quina forma té? Quina finalitat creus que té?*

✎ *A l'imatge veus com era el projecte inicial que en Jujol va presentar. Quines diferències observes?*

✎ *Quins animals hi ha dibuixats de forma simètrica a algun lloc de la façana? De quin color són?*

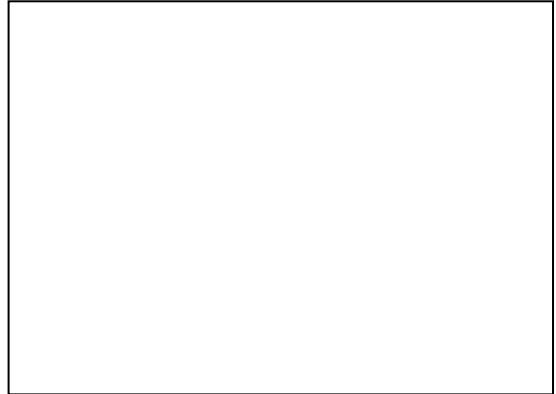
📖 Es coneguda com la casa de les oques. Diuen que mentre pintaven la façana, va passar per davant un pagès amb les seves oques i els va donar la idea per decorar la façana.

Punt d'observació 5: CASA ROVIRA

☞ *Sense canviar de vorera, vés baixant pel carrer Jacint Verdaguer fins el número 27. Estàs davant de la casa Rovira.*

📖 **Antoni Rovira i Estruch** va fer aixecar una casa de planta baixa i pis, segons un projecte encarregat a un arquitecte anomenat J. Graner. Totes les obertures de la casa així com la disposició de balcons, reixa i pati són tal i com eren al projecte inicial; en Jujol va intervenir-hi el mateix any i va modificar sensiblement la façana que, al projecte, acabava de forma horitzontal a la part superior. El triangle central emmarca la figura de Sant Antoni de Pàdua i la resta de la façana està decorada amb esgrafiats diversos.

Activitats.

✎ *Quins motius configuren els esgrafiats?(pots marcar-ne més d'un)*

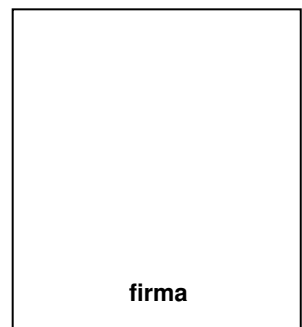
geomètrics   circulars   lineals   vegetals   animals

✎ *En quin any va construir-se la torre?*

✎ *Segons indica un esgrafiat, a què es dedicava el propietari Antoni Rovira?*

✎ *Quin significat tenen les lletres **A** i **R** de la façana lateral*

✎ *En quin lloc apareix la firma d'en Jujol, planta baixa o primer pis? La primera **J** del seu cognom què vol representar? Intenta copiar la firma.*

Punt d'observació 6: CASA JOAN MANADÉ

☞ *Baixant una mica més avall i sense deixar el carrer Jacint Verdaguer, observa la casa que està situada als números 20-22.*

Activitats.

✎ *Afirmaries que aquest edifici és obra de Jujol?*

✎ *Què creus que ha passat?*

📖 En aquest espai hi havia una casa de **planta baixa i pis**. Tenia porta d'accés i finestra a la planta baixa i balcó amb dues obertures d'accés al primer pis. Destacava l'enrajolat en forma d'**escac** (blanc i blau) tant sota el balcó com en el frontó superior que configurava la cornisa. A les **fornícules** laterals superiors hi apareixien unes inicials i l'any de construcció, fet tot de trencadís de ceràmica.

✎ *Si observes la fotografia de la casa que hi havia podries deduir quin era el nivell econòmic de moltes de les famílies que li feien encàrrecs de reformes?*

Punt d'observació 7: ESGLÉSIA PARROQUIAL

☞ *Baixa carrer avall fins a la propera cruïlla. És el carrer de Catalunya; gira a l'esquerra i a la placeta d'entrada de l'església. Entrarem tots plegats a visitar certes reformes que en Jujol va fer a l'interior.*

📖 Durant els anys de la postguerra civil espanyola, vers l'any 1944, Jujol va realitzar una sèrie de reformes a l'interior de l'església de Sant Joan Baptista que havia estat literalment destrossada durant els anys de guerra civil.

Jujol i els seus col.laboradors habituals treballarien en la part artística amb treballs decoratius de forja, fusta i guix. Cal mencionar aquí les figures del fuster **Josep Tarrida i Amigó** i dels forjadors **Àngel Guardia** i el ja esmentat **Josep Olivé**.

De les intervencions fetes a l'església cal destacar-hi els **púlpits** pel treball escultòric de guix, els **rosetons** laterals -veritable filigrana feta de pedra i vidre- i, com a conjunt, els **altars** de la Verge de Montserrat i el **sagrari** a l'esquerra de l'altar major.

Pertot, però, hi apareixen detalls de la intervenció de l'arquitecte.

Activitats.

☞ *Fixa't en els púlpits*

✎ *Estan els dos a la mateixa alçada des de terra?*

✎ *En quin dels dos hi ha inscrita la firma d'en Jujol i l'any d'intervenció?*

📖 El Sagrari, situat a l'altar de mà esquerra mirant la nau central, és el lloc on segons la litúrgia cristiana es guarda el cos de Crist de forma simbòlica i les relíquies i coses sagrades. L'arquitecte, aquí, va voler explaiar-se en simbologia i sentiment. La forma mateixa i el color del sagrari ja són notables així com les pintures i símbols que l'envolten.

✎ *En la litúrgia cristiana, el pa i el vi són la base de la celebració de la Missa. Marca els símbols amb els quals Jujol els va representar als **vitralls** o a la base de l'altar del Sagrari i posa el nom al requadre què representa cadascun .*

✎ *Marca alguns llocs on l'artista ha utilitzat el ferro forjat:*

☐ espelmatòries	☐ baranes dels púlpits	☐ baranes d'algun altar
☐ llums	☐ bancs	☐ altars
☐ reixa del cor	☐ reixa de l'altar central	☐ manetes de portes

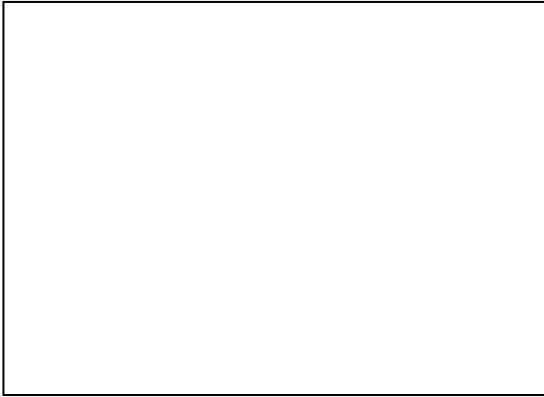
✎ *San Joan Baptista està representat, **darrera l'altar central**, amb una **PETXINA** com a símbol del baptisme de Crist. En quin altre lloc hi veus petxines ?*

📖 De les intervencions fetes amb fusta cal destacar els **bancs**, la **porta de la sagristia** i el **confessionari** situat a l'altar del Sagrari.

Punt d'observació 8 : CAN NEGRE.

☞ *Seguim carrer de Catalunya avall fins a la cruïlla amb el carrer del Bon Viatge; tombem a l'esquerra i continuem fins a trobar la plaça de Catalunya; estem davant de Can Negre. Aquí farem un treball d'observació a l'exterior per, posteriorment, entrar a visitar la casa.*

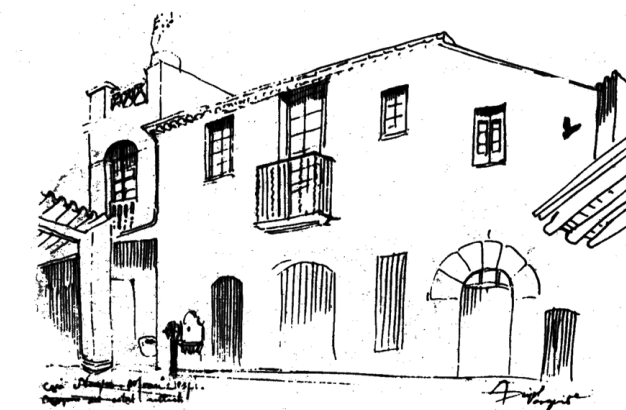
📖 Pere Negre i Jover, advocat afincat a Barcelona, era fill de Sant Joan Despí on hi posseïa algunes propietats. Una d'elles era aquesta antiga masia familiar que l'advocat va encarregar a l'arquitecte que la refés. L'any 1914 Jujol li va presentar l'avantprojecte i des de l'any següent que van iniciar-se les obres fins l'any 1926 que es va acabar l'oratori, van anar fent-se les reformes en primer lloc, l'ampliació més tard (les golfes) i, finalment, la decoració.

Si algun estil engloba una certa unitat en tota la reforma aquest és el **barroc**, això sí amb l'empremta inconfusible d'en Jujol. El propietari li va donar total llibertat d'acció i Jujol, tal com havia fet amb la Torre de la Creu, va explaiar-se creativament.

Exterior

☞ *Situant-te davant per davant de la façana, observa i respon:*

✎ *Aquí tens la masia dibuixada per Jujol, tal i com era abans de la reforma. Fixant-t'hi bé indica allò que es va afegir a l'estructura de la casa i tot allò que, a nivell d'obertures (finestres, portes,...) es va mantenir:*

✎ *És simètrica, la façana? A quin lloc de la mateixa es va utilitzar el trencadís de ceràmica?*

✎ Com pots veure, l'arquitecte va utilitzar l'esgrafiament de manera generosa. La sinuositat de l'orla emmarca un monograma (conjunt de lletres que disposades de certa manera configuren un nom) dedicat a Maria i, al llarg de tota ella i en llatí, una frase... Quina és aquesta frase?

✎ Intenta deduir l'any d'acabament d'aquesta part de la casa -estan fets amb números romans-.

✎ A què s'assembla la tribuna, sobre la porta d'accés?

 Els ferros que suporten la tribuna i que van a parar al terra tenen una funció de suport estructural però també al transformar-se en seients de tres costats li donen una utilitat pràctica.

 L'ocellot va ser fet pel forjador que col·laborava habitualment amb Jujol. L'escultura està al lloc on inicialment hi havia una de les portes d'accés al pati de l'edifici, en una de les pilastres que tancava la porta.

És una gran esfera metàl·lica feta de cintes de ferro sobre la qual hi ha l'ocellot on petites planxes metàl·liques representen les plomes.

Activitats

✎ Què creus que porta l'ocell al bec?

 Al banc de ceràmica del pati hi destaquen els colors habituals que utilitzava l'arquitecte formant un **monograma**. Per configurar el banc l'arquitecte va utilitzar una tècnica típica **Modernista**.

Activitats

✎ Com s'anomena la forma de disposar els trossets de ceràmica trencats que veus al banc?

✎ Quines lletres hi adivines al banc de ceràmica? Què vol dir el monograma?

 Mirant la façana a mà dreta es pot veure el conjunt d'arcs parabòlics, que eren un pas cobert de vegetació de l'antic jardí i que, avui, està al mig de la plaça remodelada.

Interior

☞ *Entrem a la casa i , deixant de banda la planta baixa, accedim al primer pis per l'escala que encara té la barana de **fusta original** i el terra amb aplicacions de ceràmica blanca i verda. Ens situarem just al forat de l'escala per observar la cúpula helicoidal i les parets que la sostenen.*

Activitats

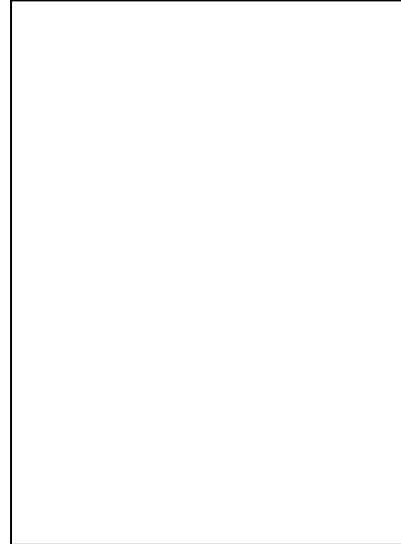
✎ *Si mires amunt, veuràs l'estructura helicoidal que configura l'embigat del sostre amb vuit vèrtexs, un al final de cada biga. A cada vèrtex hi adivines una lletra. Quina frase hi llegeixes?. Copia-la. Què vol dir?*

✎ *A la base de la planta hi ha escrites unes frases. Copia-les.*

✎ *El color que predomina i l'angelet que penja a la cúpula quin possible sentit volen donar al conjunt? Quina figura geomètrica emmarca l'angelet?*

✎ *Com es deia la muller del propietari?*

✎ *Entrant al primer pis i a mà dreta just davant de l'oratori, hi ha una sala sobre la porta de la qual hi apareixen els caps de dues figures femenines. Com es deien les filles del Sr Negre?*

Capella / Oratori

✎ *Apareixen, voltant la cúpula, tres monogrames. Què volen dir?*

✎ *A quin estil situaries l'oratori:*

Sala dels ocells

✎ *Al mig de la sala hi ha una separació emmarcada amb fusta. Quina lletra hi adivines ? Quin nom creus que vol dir?*

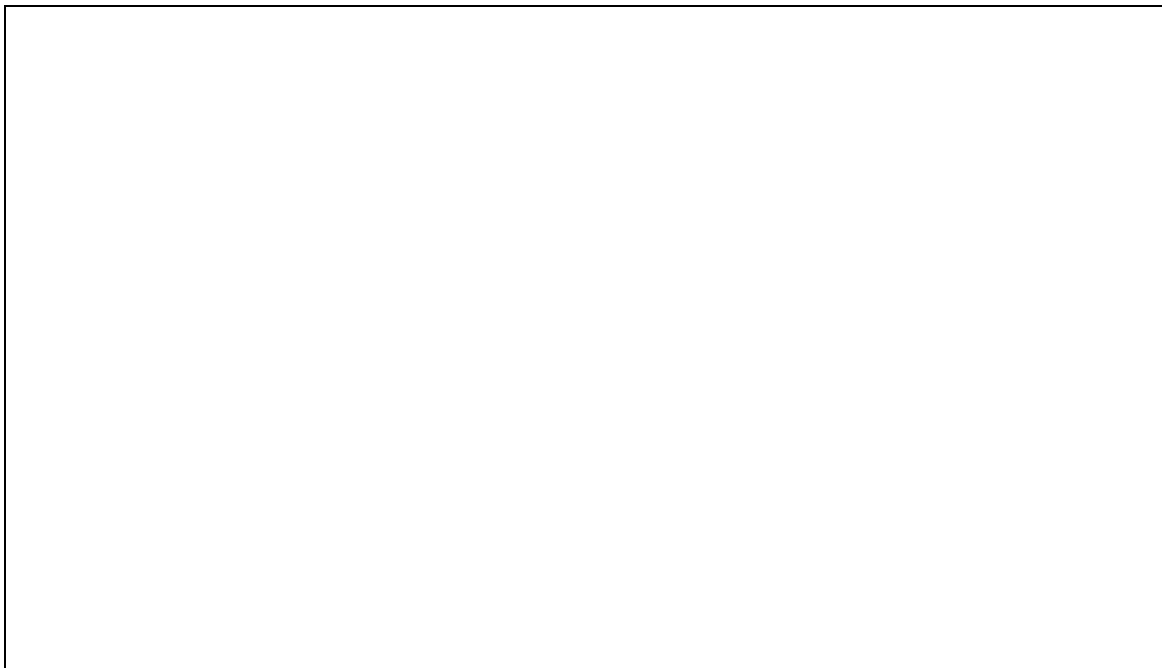
✎ *Quina explicació li doneu a la presència de tants ocells en aquest espai?*

Conclusió: *A qui creieu que homenatja tota la reforma en el seu conjunt?*

Resum: trets característics de l'obra de Jujol

Material didàctic elaborat per:

Francesc Alegret i Hernández
Francesc Domingo i Rigol
Carles Castillo i Valero
Engràcia Miquel i Almirall

Il·lustracions i bibliografia:

Solà Morales, Ignasi. **Jujol**. Ed Polígrafa, S.A,
Llinàs, José; Sarrà, Jordi. **Josep Maria Jujol**. Taschen

Material editat per a ús exclusivament docent. Se'n poden fer còpies sempre i quan sigui per aquesta finalitat i n'estigui informat el Camp d'Aprenentatge Can Santoi.

<http://serveiseducatiu.xtec.cat/cda-cansantoi/>

cda-cansantoi@xtec.cat

Twitter: @CdACanSantoi

Edita:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

Camp d'Aprenentatge Can Santoi

Edició: gener 2017

Versió: 2.0

Codi: SJD-ESO